

Allvarlig kritik mot en rådman som inte har meddelat domar inom de föreskrivna tidsfristerna i fyra mål

Beslutet i korthet: En rådman vid Örebro tingsrätt har inte meddelat domar inom de föreskrivna tidsfristerna i fyra mål – tre tvistemål och ett brottmål. JO konstaterar att rådmannen under en period om drygt tre månader (från den 16 oktober 2017 till den 30 januari 2018) har skjutit upp domarna i dessa fyra mål vid sammanlagt 14 tillfällen så att domarna kommit att meddelas mellan drygt tre veckor och drygt tre månader efter de avslutade huvudförhandlingarna.

I beslutet överväger JO att anmäla rådmannen till Statens ansvarsnämnd för prövning av om han bör meddelas en disciplinpåföljd för tjänsteförseelser. Vid en samlad bedömning av rådmannens försummelser och det som upplysts om hans arbetssituation under den aktuella perioden har JO emellertid kommit fram till att dröjsmålen inte är tillräckligt allvarliga för att utgöra bestraffningsbara tjänsteförseelser. JO uttalar i stället allvarlig kritik mot rådmannen för dröjsmålen.

Anmälan och JO:s utvidgning av ärendet till att omfatta även andra mål vid tingsrätten

I en anmälan som kom in till JO den 25 januari 2018 klagade AA på rådmannen BB vid Örebro tingsrätt för att han hade flyttat fram tidpunkten för meddelandet av domen i mål T 2142-16 vid sammanlagt åtta tillfällen.

JO begärde in ett dagboksblad och ett antal aktbilagor i målet. Det framgick av besluten att BB hade flyttat fram tidpunkten för meddelandet av domen vid åtta tillfällen och att han hade angett skäl för detta.

JO begärde därefter in dagboksblad och domar i brottmål och tvistemål där BB haft huvudförhandling under tiden den 15 augusti 2017 till den 15 mars 2018 och där tidpunkten för meddelandet av domen hade skjutits fram vid ett eller flera tillfällen.

JO:s remiss och tingsrättens remissvar

Med anledning av anmälan och de handlingar som tingsrätten hade skickat in till JO uppmanades tingsrätten att lämna upplysningar om och yttra sig över hur handläggningen i målen T 60-16, T 2142-16, T 870-17, FT 1271-17, B 1114-17,

B 4286-17, och B 6173-17 förhöll sig till reglerna i 17 kap. 9 § andra stycket respektive 30 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken, RB, samt lämpligheten i att skjuta fram domen i den utsträckning som hade skett i mål T 2142-16. Tingsrätten skulle även redovisa sin bedömning av det som hade kommit fram.

Tingsrätten (lagmannen CC) skickade in följande remissvar, daterat den 18 april 2018:

Tingsrätten har uppmanats att lämna upplysningar om och yttra sig över hur handläggningen av vissa mål förhåller sig till 17 kap. 9 § andra stycket respektive 30 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken samt lämpligheten i att skjuta fram en angiven dom i den utsträckning som skett. Upplysningar om handläggningen och anledningen till att domarna sköts fram på sätt som skett har lämnats av rådmannen AA. Upplysningarna bifogas, se bilaga 1 (*följer nedan; JO:s anm.*).

Tingsrätten är indelad i två dömande avdelningar med mindre enheter, rotlar. Domarna på tingsrätten är indelade på rotlarna, vanligtvis med två domare per rotel. Inkommande mål lottas in på respektive rotel, som i sin tur lottar tvistemål och vissa förtursmål, såsom häktade och ungdomsmål, direkt på domarna på roteln. För varje mål och ärende finns vid varje tidpunkt under handläggningen en ansvarig domare enligt 15 § tingsrättsinstruktionen. Av tingsrättens arbetsordning framgår det uppföljningsansvar som åvilar den ansvarige domaren. Minst en gång i kvartalet ska domaren gå igenom sina mål och ärenden och kontrollera målstatus. Två gånger per år ska en redovisning för äldre mål lämnas. Redovisningen ska granskas av chefsrådmannen innan den lämnas till lagmannen. Redovisningen ska innehålla uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits och vilken planering som finns för målets avgörande.

Vardera dömande avdelning leds av en chefsrådmannan som bl.a. har till uppgift att fördela arbetet och ska verka för en jämn arbetsfördelning. En av domstolens elva rådmän är inte indelad på rotel utan står till chefsrådmännens förfogande som en intern förstärkningspool. Även chefsrådmännen och lagmannen träder vid behov in och bemannar förhandlingar. Systemet bygger på att en rotel eller domare som har behov av avlastning eller hjälp med förhandlingar anmäler det till respektive chefsrådmannan. Den typ av organisation som domstolen har kräver en rak och öppen kommunikation med närmsta chef samtidigt som chefsrådmannen visar respekt för varje domares självständighet och oberoende.

BB är en av tingsrättens mer erfarna domare. Han tar ett mycket stort ansvar för målen på roteln och är ett gott stöd till såväl handläggarna på roteln som andra domare. Han har under alla år hållit en hög avverkningstakt. BB har även innehaft flera för tingsrätten viktiga sidouppdrag där hans erfarenhet och kompetens kommit till nytta för verksamheten i stort. BB planerar nu att gå i pension vid årsskiftet. En annan domare är vidtalad att överta ett av BB:s mer tidskrävande sidouppdrag såsom ordförande i Rutingruppen. Efter att chefsrådmannen på avdelningen uppmärksamats på att domar skjutits fram på sätt som skett har hon och BB haft samtal och kommit överens om att han ska anmäla till henne i god tid innan tid för en doms meddelande ändras.

Mot bakgrund av den redogörelse som BB lämnat i sitt yttrande kan undertecknad konstatera att det strider mot rättegångsbalkens regler om tid för meddelande av dom att skjuta på domarna på sätt som skett i målen T 2142-16, T 870-17, FT 1271-17 och B 1114-17. Dessutom är förfarandet olämpligt ur ett rättssäkerhetsperspektiv och kan skada förtroendet för domstolen. När det gäller de övriga målen kan konstateras att BB på grund av en hjärnskakning under en tid haft nedsatt arbetsförmåga och därför inte kunnat färdigställa domarna i målen T 60-16 och B 4286-17 (*torde rätteligen vara B 6173-17, JO:s anm.*) i tid. När det slutligen gäller B 4286-17 kan undertecknad konstatera att det är fråga om dom i ett häktat mål, som pågått under nio huvudförhandlingsdagar med flera

tilltalade. Med hänsyn till målets art och omfattning har det förelegat synnerligt hinder mot att meddela dom inom den stipulerade tiden om en vecka.

BB uppgav bl.a. följande:

Upplysningar om handläggning av aktuella mål

Mål T 60-16

Huvudförhandling, med tre domare (BB ordförande och referent), hölls den 22 och den 26 januari 2018. Vid huvudförhandlingens avslutande den 26 januari 2018 meddelade tingsrätten att dom kommer att meddelas genom att hållas tillgänglig på rättens kansli den 1 mars 2018 från kl. 11.00. De tre domarna höll sedan en första överläggning och slutlig överläggning och justering av den skriftliga domen var planerad att hållas måndagen den 26 februari 2018. Den 27 februari 2018 flyttade tingsrätten dagen för meddelande av dom till den 8 mars 2018 kl. 11.00 på grund av att ordföranden råkat ut för en olyckshändelse med hjärnskakning som följd och inte var i form att färdigställa domen i detta mål till tidigare angiven tid. I beslut den 7 mars 2018 flyttades domen fram ytterligare ett dygn med motiveringen att ordföranden efter olyckshändelsen visserligen kunnat arbeta sedan tidigare beslut men ännu inte orkat att arbeta ikapp allt det arbete som blivit försenat på grund av hans tillfälligt minskade arbetskapacitet. Den 9 mars 2018 meddelades dom i målet.

T 2142-16

Den 15 juni 2017 kallade tingsrätten till huvudförhandling den 18 september 2017 då huvudförhandling hölls. Vid huvudförhandlingens avslutande meddelade tingsrätten att dom skulle meddelas den 17 oktober 2017. Med hänvisning till stor arbetsbelastning och behov av ytterligare tid för domskrivning flyttades den 16 oktober 2017 datum för meddelande av dom fram till den 24 oktober 2017. I beslut den 23 oktober 2017 flyttades meddelande av dom fram till den 31 oktober 2017 med motivering stor arbetsbelastning och att för domskrivning avsatt tid vecka 42 fått användas till domskrivning i annat mål. Med samma motivering flyttade tingsrätten, i beslut den 30 oktober 2017 fram tiden för meddelande av dom till den 7 november 2017. I beslut den 6 november 2017 flyttades tid för meddelande av dom fram till den 10 november 2017 och i beslut den 9 november 2017 flyttades motsvarande tid fram till den 16 november 2017 med hänvisning till stor arbetsbelastning. I beslut den 15 november 2017 flyttade tingsrätten tiden för meddelande av dom från den 16 november 2017 till den 14 december 2017 och angav då följande skäl för beslutet.

Huvudförhandlingen i målet hölls den 18 september 2017. Vid ett flertal tillfällen har tingsrätten flyttat fram tid för meddelande av dom. I detta beslut flyttas tid för meddelande av dom fram till den 14 december 2017, dvs. dom kommer att meddelas mer än tre månader efter det att huvudförhandlingen hölls. Detta är naturligtvis en orimligt långt tid. De frågor som tingsrätten ska pröva i målet är dock sådana att det krävs omfattande och noggranna överväganden innan tingsrätten kan meddela dom. Den tid som tingsrätten kunnat avsätta för domskrivning har till största delen tagits upp av domskrivning i brottmål, bland annat i mål där den tilltalade är häktad eller ungdom. Tingsrätten har haft en förhoppning om att kunna hinna med att färdigställa domen i detta mål utan att särskilt avsätta tid för detta. Det har dock visat sig att denna förhoppning inte kunnat infrias på grund av hög arbetsbelastning. Tingsrätten kommer därför att i kalendern reservera den 11, 12 och 13 december 2017 för domskrivning i detta mål. I samband med domskrivningen har tingsrätten möjlighet att friska upp minnet från huvudförhandlingen då såväl parternas sakframställningar som samtliga vittnesförhör finns datorinspelade.

I beslut den 12 december 2017 flyttade tingsrätten tiden för meddelande av dom från den 14 december 2017 till den 18 december 2017. Som skäl anförde tingsrätten följande.

I beslutet den 15 november 2017 angavs att dagarna 11–13 december 2017 skulle avsättas för domskrivning i detta mål. Dessa dagar måste dock tas i anspråk för domskrivning i ett större brottmål (nio huvudförhandlingsdagar) i vilket tre personer sitter häktade i väntan på dom och där dom ska meddelas fredagen den 15 december 2017. Med användning av fredagen den 15 december och följande veckoslut för domskrivning i detta mål bör domen i detta mål kunna meddelas omedelbart efter veckoslutet dvs. på måndagen den 18 december 2017.

I beslut den 18 december 2017 flyttade tingsrätten fram tiden för meddelande av dom från den 18 december 2017 till den 27 december 2017, då dom meddelades. Som skäl för beslutet den 18 december att åter flytta fram tiden för meddelandet av domen angav tingsrätten följande.

I beslut den 12 december 2017 angavs följande skäl till framflyttningen av tid för meddelande av dom [...]. Det kan nu endast konstateras att färdigställandet av domen i målet med häktade var mer arbetskrävande än beräknat varför tiden den 15–17 december 2017 åtgått till färdigställande av den domen, som ska meddelas den 19 december 2017. När den domen är meddelad finns ingen dom som kan gå före domen i detta mål.

T 870-17

Den 27 november 2017 hölls huvudförhandling med tre domare. Huvudförhandlingen hölls under tiden som brottmålet B 4286-17 m.fl. pågick. Med särskilt beaktande av att dom i brottmålet med häktade måste meddelas före domen i detta mål bestämdes dag för meddelande av dom till den 12 januari 2018. Den 10 januari 2018 beslöt tingsrätten att flytta meddelandet av dom från den 1 januari till den 19 januari 2018. Som skäl för denna framflyttning angav tingsrätten i beslutet att referenten måste färdigställa dom i ett brottmål med häktad (mål B 5578-17) till den 15 januari 2018. I beslut den 18 januari 2018 flyttades meddelandet av domen till den 26 januari 2018. Som skäl för beslutet angavs fortsatt hög arbetsbelastning och att tid för slutlig överläggning inför dom var bokad till tisdagen den 23 januari 2018. I ytterligare ett beslut den 25 januari 2018 flyttades domen till den 30 januari 2018 då domen meddelades. Som skäl för det sista framflyttningsbeslutet angav tingsrätten fortsatt hög arbetsbelastning hos tingsrättens ledamöter och att slutlig överläggning inför dom därför hade ombokats till den 29 januari 2018.

FT 1271-17

Vid huvudförhandlingen den 10 oktober 2017 var rådmannen BB ordförande. Vid huvudförhandlingen meddelades att dom skulle meddelas den 31 oktober 2017. Den 31 oktober 2017 flyttades dag för meddelande av dom fram till den 6 november 2017 med hänvisning till hög arbetsbelastning. I beslut den 6 november 2017 flyttades dag för meddelande av dom fram till den 8 november 2017 med samma motivering som i tidigare beslut. Dom meddelades den 8 november 2017.

B 1114-17

Huvudförhandling hölls den 1 november 2017, varvid meddelades att dom skulle meddelas den 15 november 2017. I beslut den 14 november 2017 flyttades dag för meddelande av dom fram till den 22 november 2017 då dom meddelades. Som skäl för att flytta fram domen angavs i beslutet hög arbetsbelastning.

B 4286-17 (m.fl.)

Den 31 oktober 2017 inkom stämningsansökningar i båda målen avseende bland annat den brottslighet som fyra personer då satt häktade för. Rådmannen BB planerade och var ordförande vid den för de båda målen gemensamma

huvudförhandlingen som planerades till och sedan genomfördes under nio huvudförhandlingsdagar med början den 13 november 2017 och med avslutning den 1 december 2017. Vid huvudförhandlingens avslutande meddelade tingsrätten att dom skulle meddelas den 15 december 2017 och att de tre tilltalade som fortfarande var häktade skulle kvarbli i häkte till dess dom meddelades eller annat beslutades. I beslut den 15 december 2017 meddelade tingsrätten att tiden för doms meddelande sköts upp från den 15 december 2017 till den 19 december 2017, då dom meddelades. Samtidigt beslutade tingsrätten att de tre i målet kvarvarande häktade personerna skulle kvarbli i häkte till dess dom meddelas. Som skäl för beslutet angav tingsrätten att det trots avsevärd ansträngning hade visat sig att färdigställandet av domen (innefattande överläggningar med de fyra nämndemännen) tagit längre tid än beräknat.

B 6173-17

Detta är ett ungdomsmål. Stämningsansökan kom in till tingsrätten den 7 februari 2018. Nästa dag skickades från tingsrätten stämningar och kallelser till huvudförhandling den 20 februari 2018. Vid huvudförhandlingens avslutande den 20 februari 2018 meddelade tingsrätten att dom skulle komma att meddelas genom att hållas tillgänglig på rättens kansli den 27 februari 2018. Den 27 februari 2018 flyttade tingsrätten dagen för meddelande av dom till den 6 mars 2018 kl. 11.00 och angav som skäl för framflyttandet att ordföranden råkat ut för en olyckshändelse med hjärnskakning som följd och därför inte varit i form att färdigställa domen till tidigare angiven tid. I beslut den 6 mars 2018 flyttades domen fram ytterligare till den 9 mars 2018 med motiveringen att ordföranden efter olyckshändelsen visserligen kunnat arbeta sedan tidigare beslut men ännu inte orkat att arbeta ikapp allt det arbete som blivit försenat på grund av hans tillfälligt minskade arbetskapacitet. Den 9 mars 2018 meddelades dom i målet.

Synpunkter från rådmannen BB

Jag hade, liksom alltid, en hög arbetsbelastning under hösten 2017 vilket också resulterade i att ett stort antal avgjorda mål både efter huvudförhandlingar och på handlingarna. Jag har också som ”ålderman” bland rådmännen fått rollen som ”bollplank” i juridiska frågor och handläggningsfrågor för framförallt notarierna och handläggarna, men även till viss del för rådmännen, vilket tar en inte obetydlig del av min arbetstid. Därtill kommer det att jag något motvilligt också åtagit mig rollen som lokalombud för Saco, vilket även det medför visst arbete.

Min handläggning av de sju målen som JO begärt upplysningar om har ovan kortfattat redovisats. Enligt min bedömning har jag fram till och med respektive huvudförhandling inte agerat felaktigt. Vid huvudförhandlingen har tingsrätten i samtliga sju aktuella mål meddelat att kanslidom skulle meddelas i målet efter varierande tid mellan en vecka – mål B 6173-17 – och sju veckor – mål T 870-17. Med utgångspunkt i nedan lämnade redogörelse avseende delar av mitt arbete under nu aktuell tidsperiod anser jag att det varit motiverat att vid respektive huvudförhandling lämna de besked om tid för doms meddelande som då gjordes. När det gäller målen T 60-16 och T 2142-16 har utredningen varit synnerligen omfattande och på grund av komplicerade tekniska frågor varit svår att ta till sig vilket motiverat längre tid för meddelande av dom än fjorton dagar efter huvudförhandlingen. När det gäller målet T 870-17, där huvudförhandling hölls under tiden som en längre brottmålsförhandling med häktade under ledning av referenten i tvistemålet pågick, var det redan från början klart att dom i tvistemålet inte skulle hinna meddelas förrän efter det att domen i brottmålet meddelats.

Jag medger att det varit fel att meddela dom så lång tid efter respektive huvudförhandling vad avser de mål som av JO i remisskrivelsen betecknats med T 2142-16, T 870-17, FT 1271-17 och B 1114-17. Förklaringen till att jag begick dessa fel berodde huvudsakligen på en ursprunglig felbedömning i mål T 2142-16. Felbedömningen var att jag, i samråd med partsombuden, beslöt att ta

huvudförhandlingen i målet som ensam domare. Till skillnad från vad gäller inför en huvudförhandling med tre domare upprättas inför en ensamdomarhuvudförhandling inte någon rättsutredning vilket skulle visa sig vara ett stort misstag. När domen skulle meddelas enligt det ursprungliga beslutet den 17 oktober 2017 hade jag inte haft tid att göra den omfattande rättsutredning och tekniska genomgång som jag då förstod behövdes för att bestämma utgången i målet och färdigställa domen. Domen i mål FT 1271-17 sattes ursprungligen på tre veckor (dom den 31 oktober 2017) för att möjliggöra att dom först skulle meddelas i mål T 2142-16. Den 31 oktober 2017 kom det in stämmingsansökningar i de två målen B 4286-17 och B 4001-17 varefter ett omfattande arbete med planering av den för de båda målen gemensamma huvudförhandlingen vidtog. Enligt planeringen skulle huvudförhandlingen i brottmålen pågå under nio dagar med början den 13 november 2017, vilket senare visade sig stämma. Den 1 november 2017 hölls huvudförhandling i brottmålet B 1114-17. Vid huvudförhandlingen angavs att dom skulle meddelas den 15 november 2017.

Det är i efterhand uppenbart för mig att jag i vart fall i månadsskiftet oktober/november 2017 skulle ha anmält till chefsrådmannen att jag på grund av hög arbetsbelastning varit tvungen att flytta fram meddelandet av domarna i målen T 2142-16 och FT 1271-17 och att jag därför inte kunde vara ordförande vid den kommande större huvudförhandlingen i brottmålet med häktade. Jag var dock då fortfarande övertygad om att jag inom då angiven tid för doms meddelande i respektive mål skulle få tid att färdigställa respektive dom. Den 8 november 2017 meddelade jag dom i mål FT 1271-17. Domen i mål B 1114-17 framflyttades en vecka och meddelades den 22 november 2017. Efter huvudförhandlingens början den 13 november 2017 insåg jag att det inte skulle finnas tid att bestämma och utforma dom i mål T 2142-16 innan dom måste meddelas i brottmålet B 4286-17 där det fanns häktade tilltalade. Jag ansåg mig då ha försatt mig i en omöjlig position och beslutade därför den 15 november 2017, mot bättre vetande, att flytta tid för meddelande av dom i mål T 2142-16 från den 16 november 2017 till den 14 december 2017 med den motivering som framgår av avsnittet ovan ”Upplysningar om handläggning av aktuella mål”.

Under den tid huvudförhandlingen i brottmålet B 4286-17 pågick hölls även huvudförhandling i tedomarmålet T 870-17 där vid huvudförhandlingen besked lämnades om att dom skulle meddelas den 12 januari 2017. På grund av att domen i brottmålet B 4286-17 inte kunde meddelas förrän den 15 december 2017 och behovet av en längre tid för avfattandet av domen i mål T 2142-16 framflyttades meddelandet av domen i det senare målet ytterligare. Eftersom det visade sig att domen i mål T 2142-16 inte skulle hinna bli klar att meddelas före huvudförhandlingen i det miljöbrottmål som sedan länge var utsatt på två dagar, den 19 och 20 december 2017, och det på grund av att det den aktuella tiden var uteslutet att byta ordförande vid den huvudförhandlingen, genomfördes även denna miljöbrottsförhandling med mig som ordförande.

Vid huvudförhandlingens avslutande meddelades att dom skulle meddelas den 9 januari 2018. Meddelandet av domen i mål T 2142-16 flyttades den 18 december 2017 fram till den 27 december 2017, vilket möjliggjorde att såväl semesterdagar före som julhelgen kunde användas för att färdigställa domen, vilket också skedde. Avsikten var då att såväl miljöbrottsdomen som domen i mål T 870-17 skulle meddelas som planerat under vecka 2 år 2018. Denna planering visade sig inte hålla eftersom jag när jag efter julleigheten återkom till arbetet den 2 januari 2018, fick veta att jag var insatt som ordförande på en tvådagarsförhandling med häktad avseende våldtäkt mot barn, mål B 5578-17, den 3 och 4 januari 2018 och att det på grund av semestertider inte fanns någon annan ordförande att sätta in på denna huvudförhandling.

Vid huvudförhandlingens slut den 4 januari 2018 angavs att dom skulle meddelas den 15 januari 2018, vilket också skedde. Miljöbrottsdomen meddelades som planerat den 9 januari 2018 men domen i mål T 870-17

framflyttades på grund av domen den 15 januari 2018 i mål B 5578-17 och kom att meddelas först den 30 januari 2018, varvid även inverkade att annan ledamot, på grund av hög arbetsbelastning, hade svårt att hitta tid för slutöverläggning inför färdigställandet av domen.

När det gäller målen T 60-16 och B 6173-17 beror framflyttningen av respektive dom med nio dagar på sviterna efter en ordentlig hjärnskakning som jag ådrog mig vid en halkolycka den 24 februari 2018, varför jag anser att jag haft "laga förfall" för att flytta fram dessa domar. När det gäller målet B 4286-17, som var ett omfattande brottmål med nio huvudförhandlingsdagar och flera häktade, berodde framflyttningen av domen på att jag i samband med huvudförhandlingens avslutande gjorde den felaktiga bedömningen att jag skulle hinna färdigställa domen inom fjorton dagar vilket senare visade sig inte kunna göras varför tid för doms meddelande i senare beslut flyttades fram fyra dagar från en fredag till följande tisdag.

AA gavs tillfälle att kommentera tingsrättens remissvar.

Inför JO:s beslut i ärendet lämnade lagmannen CC information om att BB troligen skulle skjuta upp sin pensionsavgång till halvårsskiftet (*som JO uppfattar det till månadsskiftet juni/juli; JO:s anm.*) under 2019.

Rättslig reglering av tidsfrister för meddelande av domar

I 17 kap. 9 § andra stycket RB, som avser rättegången i tvistemål, anges att när huvudförhandling har hållits ska överläggning hållas samma dag eller senast nästa helgfria dag och om det är möjligt dom beslutas och avkunnas. Om det med hänsyn till målets art krävs tid för att besluta eller skriva domen ska den meddelas senast två veckor efter avslutad huvudförhandling. Tiden kan komma att förlängas ytterligare om det finns synnerligt hinder. Som skäl för ytterligare tid anges i 1949 års kommentar till RB att rättsfrågorna i målet är av synnerligen svårlöst beskaffenhet och kräver ingående överväganden eller att utredningen är synnerligen omfattande och dess genomgång inte hinns med under den tid som annars står till buds (Gärde m.fl., Nya rättegångsbalken jämte lagen om dess införande, Stockholm 1949, s. 189).

När det gäller rättegången i brottmål finns motsvarande bestämmelse i 30 kap. 7 § andra stycket RB. Möjligheterna att inte avkunna dom i anslutning till huvudförhandlingen är emellertid mindre än i tvistemål. Enligt bestämmelsen får anstånd endast beslutas om det är "oundgängligen erforderligt" och domen ska, om den tilltalade är häktad, meddelas inom en vecka och i andra fall inom två veckor efter avslutad huvudförhandling. Även i brottmål kan ytterligare anstånd komma i fråga om det finns synnerligt hinder.

Enligt 29 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL, ska mål mot den som inte fyllt 21 år alltid behandlas skyndsamt. Om det väcks allmänt åtal mot den som inte fyllt 18 år för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader ska de tidsfrister följas som är föreskrivna för åtgärder i mål där den tilltalade är häktad.

Enligt 30 § LUL ska en dom i mål mot den som inte fyllt 21 år avkunnas muntligen vid huvudförhandlingen, om det inte "möter synnerliga hinder". Som

exempel kan nämnas om det är fråga om ett mycket stort mål med många tilltalade och ett stort antal särskilda yrkanden. Förutom kravet på synnerliga hinder gäller också bestämmelserna i 30 kap. 7 § RB för ungdomsmålen. Av detta följer att den särskilda regel som anger att en dom normalt ska meddelas inom en vecka från huvudförhandlingens avslutande gäller den som är under 18 år (29 § andra stycket LUL jämfört med 30 kap. 7 § andra stycket RB, se även Berggren m.fl., Brottsbalken m.m. Zeteo, kommentaren till 30 § LUL).

JO:s bedömning

Meddelade tingsrätten domarna i enlighet med vad som föreskrivs i RB?

Tingsrättens mål T 60-16, B 4286-17 och B 6173-17

Med hänsyn till vad som förts fram i tingsrättens och BB:s yttranden anser jag inte att det finns något att anmärka på när det gäller meddelandet av domarna inom de tidsfrister som anges i RB i fråga om tingsrättens mål T 60-16, B 4286-17 och B 6173-17.

Tingsrättens mål T 2142-16 (det mål som AA anmält till JO)

Huvudförhandlingen i målet, som avsåg köp av fast egendom, hölls den 18 september 2017 med BB som s.k. ensamdomare. Parterna underrättades vid huvudförhandlingens slut om att domen skulle meddelas den 17 oktober 2017 genom att hållas tillgänglig på rättens kansli från kl. 11.00, dvs. fyra veckor och en dag senare.

Den 16 oktober 2017 beslutade BB att domen skulle meddelas den 24 oktober 2017 från kl. 11.00. Som skäl för beslutet angavs att det ”på grund av stor arbetsanhopning behövs ytterligare tid för att skriva domen”. Därefter beslutade BB att skjuta upp meddelandet av domen. Han angav följande skäl:

- Den 23 oktober 2017 till den 31 oktober 2017 kl. 11.00. (”På grund av stor arbetsbelastning och då för domskrivning avsatt tid vecka 42 fått användas till domskrivning i annat mål behövs ytterligare tid för att skriva domen.”)
- Den 30 oktober 2017 till den 7 november 2017 kl. 11.00. (”På grund av stor arbetsbelastning och då för domskrivning avsatt tid vecka 43 fått användas till domskrivning i annat mål behövs ytterligare tid för att skriva domen.”)
- Den 6 november 2017 till den 10 november 2017 kl. 11.00. (”På grund av stor arbetsbelastning behövs ytterligare tid för att skriva domen.”)
- Den 9 november 2017 till den 16 november 2017 kl. 11.00. (”På grund av stor arbetsbelastning behövs ytterligare tid för att skriva domen.”)

- Den 15 november 2017 till den 14 december 2017 kl. 11.00. ("På grund av stor arbetsbelastning behövs ytterligare tid för att skriva domen.")
- Den 12 december 2017 till den 18 december 2017 kl. 11.00. ("På grund av stor arbetsbelastning behövs ytterligare tid för att skriva domen i detta mål.")
- Den 18 december 2017 till den 27 december 2017 kl. 11.00. ("På grund av stor arbetsbelastning behövs ytterligare tid för att skriva domen i detta mål.")

Till besluten den 15 november, den 12 december och den 18 december 2017 utvecklade BB skälen ytterligare enligt de stycken som finns citerade ovan i BB:s egna upplysningar till JO.

Domen i målet meddelades den 27 december 2017, dvs. 14 veckor eller tre månader och en vecka efter att huvudförhandlingen hade avslutats.

Domen omfattar 18 sidor och till den finns tre bilagor. Tingsrättens egentliga bedömning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på, tillsammans med ett ställningstagande till vad som hade bevisats i målet, är angiven på fem sidor i domen.

Enligt huvudregeln i 17 kap. 9 § andra stycket RB skulle BB ha meddelat den skrivna domen inom två veckor efter huvudförhandlingen, eller senast den 2 oktober 2017. Endast om det fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tiden kunde den meddelas senare.

Jag delar BB:s bedömning att det redan inledningsvis fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tid som är huvudregel enligt lagen och att det var godtagbart att bestämma tiden för meddelande av dom till den 24 oktober 2017. Under hösten 2017 sköt BB emellertid upp domen i målet vid sammanlagt åtta tillfällen så att den meddelades hela tre månader och en vecka efter det att huvudförhandlingen hade avslutats. Att meddela domen så sent är inte förenligt med regleringen i 17 kap. 9 § andra stycket RB.

Tingsrättens mål T 870-17

Huvudförhandlingen i målet T 870-17, som avsåg bättre rätt till fast egendom, hölls den 27 november 2017 med tre domare i rätten, varvid BB var ordförande och referent. Det var alltså han som i första hand hade till uppgift att färdigställa domen. Parterna underrättades vid huvudförhandlingens slut om att domen skulle meddelas den 12 januari 2018 genom att hållas tillgänglig på rättskansli från kl. 11.00, dvs. drygt sex veckor senare.

Den 10 januari 2018 beslutade rätten att domen skulle meddelas den 19 januari 2018 från kl. 11.00. Som skäl för beslutet angavs följande: "På grund av att referenten måste färdigställa dom i ett brottmål med en häktad person till den 15

januari 2018 kommer tingsrätten inte att hinna färdigställa domen i detta mål till tidigare angiven tid.” Därefter beslutade rätten att skjuta upp meddelandet av domen med dessa skäl:

- Den 18 januari 2018 till den 26 januari 2018 kl. 11.00. (”På grund av fortsatt hög arbetsbelastning kommer inte slutlig överläggning inför dom samt färdigställandet av domen att hinnas med under denna vecka. Tid för slutlig överläggning inför dom är bokad till tisdagen den 23 januari 2018.”)
- Den 25 januari 2018 till den 30 januari 2018 kl. 11.00. (”På grund av fortsatt hög arbetsbelastning hos tingsrättens ledamöter kommer inte slutlig överläggning inför dom samt färdigställandet av domen att hinnas med under denna vecka. Tid för slutlig överläggning inför dom är nu ombokad till måndagen den 29 januari 2018.”)

Domen i målet meddelades den 30 januari 2018, dvs. åtta veckor och två dagar eller drygt två månader efter att huvudförhandlingen hade avslutats.

Domen omfattar 25 sidor och till den finns en bilaga. Tingsrättens bedömning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på, tillsammans med en redogörelse för parternas skriftliga och muntliga bevisning, är på sammanlagt 16 sidor. Det allmänna intrycket av domen är att omständigheterna i målet varit tämligen komplicerade att bedöma, bl.a. eftersom målet innehöll både ett huvudkäromål och ett genkäromål att ta ställning till.

Enligt huvudregeln i 17 kap. 9 § andra stycket RB skulle rätten ha meddelat den skrivna domen inom 14 dagar efter huvudförhandlingen, dvs. senast den 11 december 2017. Endast om det fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tiden kunde den meddelas senare.

BB har redogjort för omständigheterna kring att parterna direkt meddelades att domen i målet skulle meddelas först den 12 januari 2018. Med hänsyn till det som BB fört fram om domskrivning i ett brottmål med förtur bedömer jag att det fanns synnerligt hinder mot att i enlighet med huvudregeln meddela domen senast två veckor efter avslutad huvudförhandling. Det var emellertid inte godtagbart att, som BB gjorde, skjuta upp domen vid tre tillfällen så att den kom att meddelas drygt två månader efter att huvudförhandlingen hade avslutats.

Tingsrättens mål FT 1271-17

Huvudförhandlingen i målet, som avsåg en fordran, hölls den 10 oktober 2017 med BB som s.k. ensamdomare. Parterna underrättades vid huvudförhandlingens slut om att domen skulle meddelas den 31 oktober 2017 genom att hållas tillgänglig på rättens kansli från kl. 11.00, dvs. tre veckor senare.

Den 31 oktober 2017 beslutade BB att domen skulle meddelas den 6 november 2017 från kl. 11.00. Som skäl för beslutet angavs: ”På grund av hög arbetsbelastning kommer tingsrätten inte att hinna färdigställa domen till angiven tid.” Den 6 november 2017 beslutade BB att, återigen, skjuta upp meddelandet av domen till den 8 november 2017 från kl. 11.00, och angav då samma skäl som tidigare. Domen i målet meddelades den 8 november 2017, dvs. fyra veckor och två dagar efter att huvudförhandlingen hade hållits.

Domen omfattar nio tätskrivna sidor. De egentliga domskälen är angivna på två sidor i domen.

BB har medgett att det var fel av honom att meddela domen i detta mål så lång tid efter huvudförhandlingen som han gjorde. Han har här hänvisat till bl.a. felbedömningen av arbetsinsatsen i fråga om mål T 2142-16 (se ovan) och att han i månadsskiftet oktober/november 2017 borde ha anmält till chefsrådmannen att han på grund av hög arbetsbelastning varit tvungen att flytta fram meddelandet av domen.

Enligt huvudregeln i 17 kap. 9 § andra stycket RB skulle BB ha meddelat den skrivna domen inom två veckor efter huvudförhandlingen, dvs. senast den 24 oktober 2017. Endast om det fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tiden kunde parterna underrättas om att den skulle meddelas senare.

I detta fall kan jag inte se att målets art eller andra omständigheter inneburit sådant synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tid som är huvudregel enligt lagen. BB skulle därför ha meddelat domen senast den 24 oktober 2017, och det var fel av honom att inte meddela domen förrän den 8 november 2017, dvs. drygt fyra veckor efter huvudförhandlingen.

Tingsrättens mål B 1114-17

Målet gällde två tilltalade som hade åtalats för djurplågeri. Huvudförhandlingen hölls den 1 november 2017 med BB som ordförande och tre nämndemän. Parterna underrättades vid huvudförhandlingens slut om att domen skulle meddelas den 15 november 2017 genom att hållas tillgänglig på rättskansli från kl. 11.00.

Den 14 november 2017 beslutade BB att domen skulle meddelas den 22 november 2017 från kl. 11.00. Som skäl för beslutet angavs: ”På grund av hög arbetsbelastning kommer tingsrätten inte att hinna färdigställa domen till angiven tid.”

Domen meddelades den 22 november 2017, dvs. tre veckor och två dagar efter att huvudförhandlingen hade avslutats och alltså en vecka och två dagar efter det datum då den enligt huvudregeln i 30 kap. 7 § RB senast skulle ha meddelats.

Domen omfattar 17 sidor och stämningsansökan är bifogad som en bilaga till domen. Den muntliga bevisningen redogörs för ingående med de hördas utsagor

refererade på nio sidor i domen. Tingsrättens bedömning i skuldfrågan och övriga frågor anges på fyra sidor i domen. Domen avslutas med en skiljaktig mening på en halv sida.

BB har medgett att det var fel av honom att meddela domen först den 22 november 2017 och har som förklaring angett bl.a. felbedömningen i fråga om arbetsinsatsen vid handläggningen av mål T 2142-16 (se ovan). Jag delar BB:s bedömning och anser alltså att det inte fanns synnerligt hinder mot att meddela domen inom den tid som föreskrivs i 30 kap. 7 § andra stycket RB.

JO:s ställningstagande till dröjsmålen med att meddela de fyra domarna inom de föreskrivna tidsfristerna

Av rättssäkerhetsskäl ställs generell höga krav på en korrekt handläggning inom rättsväsendet. Särskilt höga krav ställs på en domstol och därmed en domare. Det är en domares skyldighet att på ett rättssäkert och effektivt sätt avgöra de mål som han eller hon ska handlägga och naturligtvis inom de tidsfrister som lagen anger.

Kravet att en dom ska meddelas i nära anslutning till en huvudförhandling har sin grund i omedelbarhetsprincipen. Om en längre tid förflyter mellan huvudförhandlingen och domskrivandet är risken stor att något väsentligt blir förbisett, bortglömt eller värderat på ett oriktigt sätt. Dessutom kan dröjsmål med att meddela en dom leda till att handläggningen av målet inte uppfyller regeringsformens krav på att en rättegång ska genomföras inom skälig tid (2 kap. 11 § regeringsformen).

BB har skjutit upp domarna i målen T 2142-16, T 870-17, FT 1271-17 och B 1114-17 vid sammanlagt 14 tillfällen under tiden den 16 oktober 2017 till den 30 januari 2018. Domarna har meddelats mellan drygt tre veckor och drygt tre månader efter de avslutade huvudförhandlingarna. Som framgått är jag av den uppfattningen att BB härigenom har handlat i strid med regleringen i 17 kap. 9 § andra stycket och 30 kap. 7 § andra stycket RB.

Det finns anledning att se allvarligt på dröjsmål med meddelandet av domar. Fråga är därför om BB genom dröjsmålen har åsidosatt sina skyldigheter i anställningen så att han bör meddelas en disciplinpåföljd för tjänsteförseelser enligt 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning, LOA.

En domare måste planera sitt arbete så att det finns tillräckligt med tid för att skriva en dom efter att en huvudförhandling i ett mål har hållits. Jag är medveten om hur utvecklingen ser ut i våra domstolar med allt större och mer komplicerade mål. Av utredningen framgår att BB:s arbetssituation under den aktuella perioden var mycket besvärlig, vilket talar emot att de dröjsmål som förekommit är tillräckligt allvarliga för att kunna utgöra bestraffningsbara tjänsteförseelser. De höga krav som måste ställas på en domare och hänsynen till parterna talar å andra sidan för en sträng syn på upprepade dröjsmål med meddelandet av domar. För att ett besvärligt arbetsläge ska beaktas i situationer

av detta slag krävs, i allmänhet, att domaren har försökt att få avlastning genom att vända sig till sin chef eller på något annat sätt efterfrågat hjälp. Jag noterar att BB i efterhand har insett att han redan i månadsskiftet oktober/november 2017 borde ha anmält till chefsrådmannen att han på grund av hög arbetsbelastning varit tvungen att flytta fram meddelandet av en av domarna vid flera tillfällen.

Vid en samlad bedömning av BB:s försummelser och det som upplysts om hans arbetssituation har jag kommit fram till att de dröjsmål som förekommit i målen T 2142-16, T 870-17, FT 1271-17 och B 1114-17 inte är tillräckligt allvarliga för att utgöra bestraffningsbara tjänsteförseelser. Jag gör därför ingen anmälan till Statens ansvarsnämnd i fråga om disciplinpåföljd utan stannar vid att uttala att BB förtjänar allvarlig kritik för dröjsmålen.

Ärendet avslutas.